

פרשת תולדות גליון 233 • תשע"ט •

מסנת חכמים של מתורתם רבותינו

לעבדך באמת • הרה"ג רבי שמעון היאם שליט"א

והתבונן. דלא יתכן שחי צומח ודומם יהי' פטורים מעבודת השם, הלא גם הם נבראים. והשם האיר דרכו והראה לו, היאך אפשר לעבוד הבורא, גם ע"י הבלתי מדברים, והבלתי בעלי דעת.

כל פרט ופרט בבריאה ישעבד עצמו למי שבראו. וכיוון שכן, חקר והעמיק חקור, היאך יוכל כל נברא, בכל פרטי הבריאה, להיות עבדים ליוצרם.

"עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצוותי חוקותי ותורתו"

פירש"י 'חוקותי': 'דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם. כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת מלך וחוקותיו על עבדיו', ע"כ. ויש להתבונן, בשלמה שזכה אאע"ה להשיג מכח יושר שכלו, את המצוות השכליות וההגיוניות, זה דבר שאפשר להבין אותו. אך מצווה שהיא נגד השכל, איך אפשר להשיג בשכל. לכאור' זה דבר והופכו.

וכיוון שקיי"ל שהבא ליטהר, מסייעין אותו. ואותו סיוע אינו דוקא ע"י הדעת, אלא שהעובד מוצא עצמו מסתייע מן השמים, בלי שציפה וחשב על האופן שיסתייע. דהיינו, שהמתבונן מוצא בעצמו רעיונות ומחשבות, שכאילו באו מעצמו, היאך יוכל לעבוד יוצרו גם בדומם וכו'.

והנה, את בני האדם אפשר לשעבדם ליוצרם, ע"י שיוכיח להם באותות ובמופתים, וכל אחד

"הלך

אברהם העמיק

והתבונן, דלא יתכן שחי

צומח ודומם יהי' פטורים מעבודת השם, הלא גם הם נבראים. והשם האיר דרכו והראה לו, היאך אפשר לעבוד הבורא, גם ע"י הבלתי מדברים, והבלתי בעלי דעת"

זוהי דרגתו העצומה של אאע"ה, למצא בכל פרט, היאך לעבוד את בוראו. אם זה באותם פרטים שאפשר להבין עפ"י השכל. או באותם פרטים שאין שייכות לשכל בהם, כגון חזיר ושעטנז. הצד השווה בשניהם הוא, רצונו של אאע"ה לשעבד את כל עצמיותו ואת כל הבריאה לעבוד את בוראם ויוצרם. וכיוון שרצה בכל נפשו ומאודו. אזי, מה שאפשר להשיג ע"י השכל, השיג. ומה שמופק מהשכל, האיר לו בעל הבירה איך יעבוד את יוצרו.

ואחד לפי שאכן יש מנהיג לבירה. ויבאר להם, שכיוון שהם נבראים, יש להכיר טובה למי שבראם. זה מבין אפילו עובד ע"ז. והיאך יכירו טובה? ע"י שכל אחד יעבדו כפי הראוי לעובד כלפי בוראו. כך הלך והקהיל קהילות והוכיח מציאות השם, וחובת עבודתו, ואופן עבודתו.

וי"ל דכל הקושיא הנ"ל מוססת על ההנחה ששכל מושג עפ"י שכל. אולם כשאדם מבטל את שכלו, למי שראוי לבטל שכלו עבורו, דהיינו, עבד שמבטל את כל רצונותיו לאדונו, הוא יכול להשיג מכח עבודתו, גם עניינים שאין השכל שולט בהם. נרחיב מעט.

כוחו של אברהם אע"ה היה, שהשיג והבין, שלעולם מוכרח שיש מנהיג, ולא יתכן בשום אופן שישנה מציאות שלעולם כל-כך מסודר ומדוייק, לא יהיה מנהיג. לדוגמא, כפי שרואים בנין מדוייק, כשכל פרט שבו נמצא במקומו הנכון והמדוייק, מוכרח הוא שיש בנאי שבנה את אותו בניין. וכיוון שיש מנהיג, יש להשתעבד לו ולעובדו בכל לב. והטעם, דלא יתכן שתהי' בעולם שברא אותו מנהיג, ושם תעשה בו כאוות נפשך.

זה אפשר עם בני אדם, ששיח ושיג לו איתם.

זה מבין גם קטן דעת, אבל עכ"פ יש בו דעת.

אולם מה יעשה, עם שאר חי, מצומח ודומם, היאך גם הם יעבדו, או מדוייק יותר, היאך בני אדם יעבדו את יוצרם גם ע"י דומם צומח וחי. הלך אברהם העמיק

אולם גדלותו של אאע"ה היתה בכך שהבין, שכיוון שכל פרט ופרט בבריאה, נברא ע"י מלך רם ונשא. מוכרח הוא, שגם

ומכאן דרך לכל אדם רציני, שגם בדור שאין בו בית מקדש, השכינה בגלות, עם ישראל בגלות, קטגוריא על ת"ח. קטגוריא בין ת"ח. וכל אחד אומר שהוא, ורק הוא, המלך, המולך, ושהצדק והיושר אך ורק איתו, אעפ"כ אם האם רוצה באמת ובתמים לעבוד את יוצרו ובראו באופן הנכון ביותר, בורא עולם יראה לו הדרך העולה בית א-ל, הבונה אותו, בגופו ונפשו, ובונה חורבות עולם. רק שיעמוד לנגדו רצון אחד ויחיד לעבוד את בוראו באמת, בכל מרכיביו, הן בן-אדם לחבירו והן בין אדם למקום.

מסנת היום אופק רכסים

4:12	הדלקת נרות
6:05	זריחה
	סו"ק"ש:
7:58	מג"א
8:07	מג"א (72)
8:44	גר"א
9:37	סו"ז תפילה (ב)
11:23	חצות
4:41	שקיעה
5:20	צאת השבת
5:54	ר"ת

לעילוי נשמת מרת אסתר בת הנה ודוד משעלי ע"ה נלב"ע כג חשוון תשע"ט

נתרם ע"י בנה הרב רפאל משעלי ת.נ.צ.ב.ה.

להערות והארות ולמשלוח חומר לעורך

בפקס: 153-4-653-1557 לתרומות והנצחות בטל': 054-84-68706 ובמוקד 'נדרים פלוס' 'קרן תורתנו' קוד 103

לקבלת העלון במייל: Mishnatar@gmail.com

קוראים יקרים, תרומתכם הכספית חשובה מאד לתשלום הוצאות ההדפסה הרבות נודה לכם בהעברת כל סכום, אם ע"י העברת מזומן בטל': 0548468706 או ב'נדרים פלוס' < קרן תורתנו > קוד 103.

ממסנתו של מרן הנשגח זצוק"ל על ספר משלי

משנת המוסר משלי

היצר הוא לא בעל בית

"הקמות בהיון תרנה פרהבות תהן קרה" (א.ס) המושך

כשדברתי בישיבה על כך, שבהגיע דבר עבירה לידו, חייב לשים אל ליבו, כי ה' משגיח וישיב נקם כפי רוע מעשיהם, ניגש אלי אחד הבחורים לאחר כמה זמן ואמר לי, שהוא התחיל להשתמש בעצה זו, ונוכח לראות, שהוא מקבל כוחות שלט על עצמו.

רבינו יונה כותב: כי יש על האדם להשיב אל ליבו תמיד העונש והגמול. אצל הרב מבריסק זצ"ל יראה ה' הייתה מונחת על פניו תמיד. 'בחוץ' - בשוק.

'ברחובות' - דרך בני אדם להקבץ ברחובות עיר. ויש על המוכיחים להשמיע דבריהם ברחובות העיר ובשווקים, ובכל מקום אשר יאספו שמה בני אדם להשמיע דבריהם לרבים. - האם יש מי שמקיים, ללכת ברחובות ולהוכיח הרבים. היה צדיק בירושלים ר' בן ציון יאדלר שהיה נוסע לקיבוצים ומשמיע דבר ה'. אך האמת, שרבינו יונה לא כתב - מקומות

שאנשים הולכים, אלא מקומות שאנשים נאספים. היום בדרך כלל מודיעים על השיחת חיוק שרוצים לומר ומחכים שאנשים יאספו, ומי שרוצה בא. בכך מקיימים את דברי רבינו יונה.

'תתן קולה' - כדרך בנות צעדה. הכוונה, שגם מוצאים שפתח הכתוב בלשון רבים וסיים בלשון יחיד.

"בראש המיות הקרא פתתי שערים בעיר אפריה האמר" (א.ס)

פירושו: בראש דרכי ההומיות ששם יאספו רבים, וכן פתחי שערים אשר בעיר, שם אמריה תאמר.

הפסוק הבא עוסק בטענת שהאדם מצדיק את מעשיו ושלמה המלך מוכיחם על זה:

"עז מני פתח האהבו פתי והניח ליצון הקהויה קהם וקביריהם ישיבאו העיר" (א.ס)

מי נקרא פתי? שני סוגי אנשים הם.

אנשים שהם חלושי הדעת, ששכלם חלש, ואין בהם את הכח לבקר את דברי

המסיתים אותם. יתכן, שפתי הוא מלשון 'הפתי' הפה פתוח, שהם פתוחים לקבל את כל מה שאומרים להם.

סוג נוסף של פתי הוא, אנשים שיש להם דעות משובשות, לא שהם חלשים בכישרונות, אלא ששכלם משובש. וכן אלו שהתאוה משבשת את דעתם ומתעה להם את הדרך. מצב זה, שנמשכים אחר תאוותם הוא בגלל שרצונם בדבר מה ובטוחים שהוא נכון והגון, ואינם רואים שבעצם רצון זה הוא מנוגד לרצון הבורא. לו שכלם היה חזק, היה בכל שכלם להבחין שדרכם היא טעות, אך במצבם הם כסומים שאינם רואים.

אך האמת היא, שגם אותם האנשים שבעצם מצדיקים עצמם, כי אין להם מספיק שכל, טעות היא בידם, ההתחלה היא שהם נותנים לתאוה לשלוט בהם, זה מתחיל בבחירה שלהם. וראיה לזה ממה שאמרו: כל המתפתה ביצרו נופל בגיהנום נופל ביצרו (עירובין י"ט.א). מדוע מי שמתפתה יענש, מה הוא יכול לעשות

שהיצר תקף אותו, הלא היה לי שכל חלש, אלא רואים שאם לא יבחר ברע, הוא לא יפול ביד יצרו. הגמרא שם מביאה מקור לכך, מדכתבי 'ואליך תשוקתו ואתה תמשול בו' דהיינו, כי יצר לב האדם רע, ושואל הדברים ממנו ומשתוקק שיתן לו כל אשר ישאלו עיניו, ואין ביד היצר למלאות תשוקתו בלא הסכמת הנפש המשכלת ורעיונה - היצר הוא לא בעל הבית! היצר יכול להשתוקק לבקש, אבל הוא לא בעל הבית. וזה הכוונה, 'אתה תמשול בו'. על כן תענש הנפש בתתה רצון התאוה. כי יש תביעה על האדם - נכון, היצר ביקש השתוקק, אבל לא הוא המחליט, אתה הבעל הבית! זה נקרא פתי.

ומסיים רבינו יונה: 'תאהבו פתי' תאהבו הכוונה שאתם בוחרים, כמו שמצינו פסוקים שנקטו לשון אהבה, אבל הכוונה בחירה, 'אהבתם בני ישראל' שמתפרש אהבה - בחירה. כי הפתאים בוחרים דרכי הפתיות ומתעים בנפשותם לאמר כי הם דרכי יושר.

נטפי עונג שבת ויו"ט שטרם ראו אור מאת בעמח"ס 'לקח טוב'

משנת הלכה

האם תב עידן איש תם יושב אהלים?

בפרשת השבוע, אומר רבינו ירוחם זצ"ל ממיר (בספרו "דעת תורה" ויקרא עמוד קנ"ג), מתוארות תמצית מהותו של יעקב אבינו ושל עשו אחיו, בשני משפטים קצרים ביותר. על עשו נאמר: "ויהי עשו איש ציד איש שדה", ובהמשך נאמר על יעקב "ועקב איש תם יושב אהלים". על ההתעסקות בציד לכשעצמה, אין כאן כל טענה, ויתכן שאין זה נחשב לחסרון. החסרון שבא כאן לידי ביטוי הוא, היות עשו "איש" של ידיעת ציד וכן היותו "איש שדה". עיקר הטענה הוא על שהפרטים הנ"ל הופכים להיות הגדרת האיש. אכן מצאנו בחז"ל שהיו לעשו מעלות חשובות, ובמצוות כיבוד אב ואם הצטיין ביותר. כמאמר רשב"ג (בראשית רבה ס"ה, יב) "כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שימשתי אותו אחד מצאנו ששימש עשו את אביו". עוד מצאנו במדרש (דברים רבה א, ד) על רום מעלת כיבוד אב ואם של עשו: "אמר לו משה, אמור להם לישראל אין אתם יכולים להזדווג לו. עד עכשיו מתבקש לו שכר הכיבוד שכיבד את אלו שקבורין בהר הזה"

כמו-כן מקרא מפורש הוא: "ויאהב יצחק את עשיר". חלילה לנו לחשוב שהיתה זאת טעות מצד יצחק, אלא בודאי היו בעשו מעלות אשר בגללן יש לאהוב אותו. ואף על פי כן, עם כל מעלות אלו שמנינו, ובמיוחד מעלת כיבוד אב ואם, מגלה לנו התורה שחומתו של עשו הוא "איש שדה".

השולחן", שמעולם לא הלך לטייל. אין לנו כל מושג כיצד הם הביטו על ענין הבטלה. הם היו בודאי ראויים לתואר יושבי אהלים בבחינת "איש", ומי יודע מהו החותם היאה לנו? עד כאן דבריו.

הדברים מובאים כאן לא כדי שנראה את עצמנו דלים וריקים לעומת קדמונינו, אלא רק כדי להעשיר את תודעתנו במושגים אשר היו וכמעט נעלמו. ובענין זה נוכל להתחזק מדברים שכתב שריד מדור דעה במושגי ניצול הזמן מרן הרב אלישיב זצ"ל בספרו על התורה, "דברי אגדה" פרשת "קדושים", ואלו דבריו:

במדרש רבה (במדבר י"ח, כב) מובא: מעשה באחד שהיה הולך מארץ ישראל לבבל, והיה אוכל לחם. ראה שני ציפורים מתנצנץ זה עם זה, הרג אחד מהם את חברו. הלך והביא עשב

מידי דברנו ב"איש תם יושב אהלים", אי אפשר שלא לקשר את דברים ליום פטירתו של מורנו הגאון ר' יצחק ברנשטיין זצ"ל. הרי הוא היה מופת לכולנו בהיותו "איש" אשר לא ימוש מתוך האוהל. ניצל את רגעיו ללימוד בשקידה ובשקיקה, והיה מעמודי התווך של בית המדרש בישיבה. וזוהו הוא היה עמוד האש ההולך לפני המחנה, יחד עם כל שאר מעלותיו הנמצאות. העלאת זכרו וראיית דמות דיוקנו לעינינו, יכולים להיות חיוק ועידוד להליכה לאורו במסילה העולה בית א-ל.

והניחו על פיו והחיהו. הלך אותו האיש ונטל את העשב שנפל מן הציפור, והלך להחיות בו את המתים. כשהגיע אל סולמה של צור, מצא ארי מושלך ומת. הניח את העשב על פיו והחיהו, עמד הארי ואכלו. מתלא אמרין, לבוש לא תעביד בישא לא מטי לך".

אותו אדם בר מזל, אשר זכה קבל את מפתח תחיית המתים, היה צריך ללכת לקברי גדולי ישראל, וע"י מפתח זה להביא אורה לעולם. במקום זה, את מי הוא הלך להחיות? את הארי הטורף. בעינינו נראה אותו אדם כשוטה גמור, אשר השתמש באוצר היקר שהגיע לידו, להחיות את החיה הטורפת וכרה בכך בור לעצמו.

מוסר השכל נוראי יש כאן. לכל אדם נמסר סם של תחייה, מפתח של חיים וסם חיים בידו להביא אורה לעולם, בידו להנציח את הזמן בו הוא נמצא - "ובחרת בחיים". אעפ"כ מה קורה לבסוף? לא רק שאינו משתמש בו לדברים טובים, לנצל את הזמן היקר הניתן לו, לדברים נחמים. הוא עוד משתמש בו לדברים ההופכים אור לחושך! כמה זמן הולך לו לבטלה? כמה זמן מתבזבז אצלו בהפיכת אור לחושך? ובסופו של דבר זה מתנקם בו עצמו, כפי שאירע לאותו אדם נבער מדעת אשר החיה את האריה! הבה נשתדל בדור שאין בו כמעט "איש" בדרך של יעקב אבינו, להיות לפחות בבחינת "איש תם יושב אהלים".

ראיה ריח בני פריה אשר ברכו ה' | למי הריח, ומי יראהו, ואת מי בירך ה'?

פירושים שונים נציע, פיסוק הטעמים יכריע

זקף. (ומשמעות "ראה" פניה סתמית-רטורית, וכרד"ק: כי כן דרך הלשון לומר לשון הציווי לא לאדם מיוחד אלא למי שיהיה, והוא ע"ד המליצה, ובראב"ע כתב: דיבור עם הלב.)

ולענין "אשר ברכו ה'" רש"י ועוד פירשו דקאי אכן הפסוק בוקף הראשון שבתבית "בני", לפי הכלל בכל המפסיקים שדרגתם שווה (המלכים או המשנים, אך בשלישים אין הדבר קבוע) שהראשון ראשון מפסיק יותר. ושיעור הפסוק: ראה, ריח בני, כריח שדה אשר ברכו ה'.

וכן: "אנכי ירח אברכהו", אלא שפיסוק הטעמים מאפשר לפרש כן דרך דרש. (ובחילוק הלשון שבין דברי יעקב לדברי עשיו: "אני בנך בנך" עשו ראה ביאור נפלא בהכתב והקבלה. ושם יש להזהר שלא להטעים יותר התביר שאז יתמע כעין פירש"י שבדברי יעקב.)

"ויגש יעקב אל-יצחק אביו וימשהו" יש לשים לב להתהפכות הנושא-פועל הפעולה, "ויגש-יעקב, וימשהו"-יצחק את יעקב, ואמנם אין לזוז מפיסוק הטעמים, אלא שמשנה זהירות נדרש לחדד הטפחה כדבעי לה (כיון דאיכא למטעי) ומצוי במקומות רבים, אך בד"כ אין מקום לטעות.

ותחת ירח אברכהו אדניו" ברור ש"אברהם אדוניו" מחוברות בתוכנו, אלא שהמאמר נשלם ב"תחת ירח אברהם" ושוב נוסף ביאור שאברהם הוא אדניו. ובדין עוד יותר פשוט, שזהו כלל פורט, וכמו: "שנים איש ואשתו". ובהבנת יסוד זה יסולקו קשיים בפיסוק הטעמים במקומות רבים.

"ותחת את-המטעמים ואת-הלחם אשר עשתה" גם כאן יש להטעים כראוי הטפחה כדי ש"אשר עשתה" יתייחס גם אל המטעמים.

"ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו" גם כאן יש להטעים כראוי שלא ישתמע רק: "בטרם תבוא ואברכהו" אלא: ואוכל מכל בטרם תבוא, ואברכהו.

"ונאמר תהי נא אלה בינותינו בינינו ובינך" רש"י וכע"ז בת"א: האלה אשר בינותינו מימי אביך, תהי גם עתה בינינו ובינך. ואם כן הפיסוק הוא: תהי נא אלה (אשר) בינותינו, בינינו ובינך. וכן מורה פיסוק הטעמים שיעקר ההפסקה בטפחה שבתבית "בינותינו", ולא בתביר שבתבית "אלה". (כי הטפחה מהמלכים, והתביר מהמשנים) ואם יעשה עיקר הפיסוק בתבית "אלה": תהי נא אלה, בינותינו בינינו ובינך, תשתנה המשמעות. כי אז יתפרש ככפל לשון בעלמא.

(לפירוש האחר היה צ"ל "ראה ריח בני פריה שדה" שאז יפוסק: ראה, ריח בני כריח שדה, אשר ברכו ה'-יוסב אל הבן)

"ויצחק צעקה גדולה ומרה עד-מאד" להטעים כראוי ולא: צעקה גדולה, ומרה עד מאד. כי היא לא רק היתה מרה עד מאד, אלא גם גדולה עד מאד. (מענין לענין, בפסוק "גדול ה' ומהולל מאד" הנאמר בכל יום, הפיסוק ע"פ הטעמים: גדול ה' ומהולל, מאד. כי תבית "מאד" חזרת על "גדול".)

"ויגש יעקב לו ויגש את-ה' ויברכהו" אף כאן: "ויגש" ו"ישק"-יעקב ליצחק, ו"ירח" ו"יברכהו"-יצחק ליעקב. ויש לחדד הזקף כדבעי.

"ראה ריח בני פריה שדה אשר ברכו ה'" בספורנו: אתה בני ראה והתבונן שזה הריח הוא כריח שדה, וכן בחזקוני בפי"א שצריך לסרס המקרא: ראה בני, ריח(זה) כריח שדה. וזה אינו כפיסוק הטעמים שא"כ היה מוטעם "ראה ריח בני" ולא לחבר "ריח בני" במונח

בתיבת "ואברכהו" יש להזהר בתנועת הו' בקמץ, שזהו לשון עבר. כי "ואברכהו" בפתח זהו לשון עתיד, כמו: "ואברכהו" וזה לעיכובא.

"אנכי עשו בנך" רש"י: אנוכי-הוא המביא לך, ועשיו הוא בכורך. יש סוברים בטעות שפירוש זה מוכח מהטעמים(שלא הוטעם: "אנכי עשו בנך") אבל הא ליחא שכן הוא דרך פיסוק הטעמים בכל כע"ז כמו: "אנכי ה' אלהיך" (בטעם העליון, וגם בתחתון הוא בטפחה)

אכן בראב"ע נראה שבאמת אינו אלא כפל לשון ומתפרש: בינותינו (כלומר) בינינו ובינך. וגם לפי"א ש"פ פיסוק הטעמים שחיברו "תהי נא אלה בינותינו" כיחידה נפרדת ואחריה: "בינינו ובינך". וענין זה יובן ע"פ אחד מייסודי פיסוק הטעמים לפיו יש והטעמים חותמים את המאמר ושוב נוסף עליו דבר מה תוספת דיבור. ולדוגמא: בפסוק: "נעשה אדם בצלמנו" מחוברות בתוכנו, אלא שנכתב כמאמר מושלם: "נעשה אדם בצלמנו" ושוב נוסף ביאור "כדמותנו". וכן בפסוק:

ניתן ואף רצוי להגיב למדרור זה: **מפיק: 153-4-6531557** או **מיל: mishnatar@gmail.com**

גיודנים אקטואלים מחיי היישוב באספקלריית הלכות חו"מ

הישר והטוב

דוב בגזל

האם מותר לקונה להוביל מצרכים מהסופר מרקט לביתו בעגלת-קניה השייכת לחנות?

בלשון משמע דלאו דווקא אם היה חסר לרבים מהמים הפושין, אלא די בכך שהוא לא נהג בהוגנות ברכוש המיועד לציבור שבביל לדונו כגזלן.

כן אזי בשואל עאכו"כ, ואכמ"ל.

באשר לגזל הרבים, העגלות מיועדות לשימוש הציבור בתוך הסופר ולא מחוצה לו. יש מי שיטען, הלא יש מספיק לכולם, ואין מחסור בעגלות. ראשית יש לומר לו, שמא לאחר השתרות המנהג המוגנה של גניבת העגלות והיעדרן הוסיפו הנהלת הסופר מראש כמות נכבדה כבדי לכסות על החוסר בעגלות הנובע מכך, לכן לא ניתן לטעון כאן 'וזה לא חסר', וכתוכחתה של אותה תינוקת (עירובין נג ע"ב): "ליסטיים שכמוך כבשוה".

המרופדת היטב, ולא על מדרכות וכבישים, והמשנה מדעת בעל הבית, כלומר מהיעוד של החפץ, ובמקרה שלנו מאיסוף מצרכים בין מדפי הסופר להובלת המצרכים לבית, אזי הגם שהחזיר את החפץ כצורתו ולמקומו, ולא שינה בו שום דבר, לדברי ר"מ שם "נקרא גזלן".

מחזה נפוץ הוא, בו נראים קונים המהלכים ברחובות עיר עם עגלת קניות עמוסה, בדרכם לבתיהם, ולאחר ההובלה אצים רצים להחזיר את העגלה למקומה בחניון העגלות, והוראת היתר בפיהם:

על כן, די בכך שגרמת בלאי לעגלה המשמשת את הציבור ולא בהכרח בנויה למסלולי כביש / מדרכה, (וגם אם כן רק לחניון הסופר אך לא מעבר לו). מלבד מה שיתכן ויבא מאן דהו לקניות ולא יותר לו עגלה, ואז בכלל, אם הלה יחליט לוותר על הקנייה בכלל התרחב לו הגזל לממדים שלא חלמת.

א. 'זה נהנה וזה לא חסר', הלא בין כה וכה אני מחזיר תיכף ומיד, ויש עוד הרבה עגלות בחניון, וכי יש הבדל אם העגלה אצלי או מסתובבת בסופר. ב. העגלות מיועדות לשירות הלקוח, ואני לקוח נאמן שמחזיר את העגלה למקומה בגמר השימוש. פוק חזי, וישנם מקומות שרשתות הקניה מחזיקים 'סירת עגלות' שתפקידה לאסוף את העגלות המיועדות. כנראה שזה מקובל גם עליהם, ואני עוד מחזיר את העגלה למקומה!

כשאמר (ב"ב קסה ע"א) רב יהודה אמר רב: "רוב בגזל, ומיעוט בעריות, והכל בלשון הרע" אין כוונתו דווקא לגזל בהדיא, גזל בהדיא אנחנו מוצאים על פי רוב רק בסיפורים. רב יהודה מדרב בדיוק על טענות מסוג: יש להם מספיק עגלות (מי אמר?), אף פעם לא חסר לאנשים אחרים (מישהו בדק?...), הם מסכימים (מישהו שאל?...), שבביל זה שמת' 5 ש' (אתה יודע שעגלה חדשה כזו ערכה 600 ש'...?).

ובכן, ראשית כדאי לשאול את בעלי החנות, הכי פשוט.

ולסיכום: נראה מדברינו שלקייח עגלה לצורך הובלת המצרכים הביתה, גובלת באיסור גזל בעל החנות, או גזל הרבים. ונשמח אם מאן דהו ישיב לנו סגוריה הלכתית על מובילי העגלות ברחובה של עיר.

ועיי"ש בדברי הר"ן שכתב: "וי"ל דה"ק לעולם אימא לך דמי שאינו מתכווין לגזול אלא להעביר על דעתו של ב"ה בלבד אינו גזלן אבל זה כיון ששינה, מעשיו מוכיחין שלגזול הוא מתכווין ולא מעביר על דעתו של ב"ה בלחוד הוא אלא גזלן גמור". כלומר גם אם נזרת מאד שלא להזיק לעגלה, ודאגת שאחד הילדים יחזיר את העגלה מיידיית לסופר, גזל גמור בידך! וטרם נכנסנו לדיוקים בהשוואת הסוגיא לכאן, האם המשנה שם עוסקת ב'שוכר' בדווקא, ולא ב'שואל' כמקרה דנו, שכל ה-5 ש' שהסופר מבקש אין זה אלא להבטיח את החזרתה של העגלה למקומה, ולא כהשכרה. ואם בשוכר

האם הבטחה שניתנה מזהב"ה עלולה להתבטל?

מפוך". ומוסיף בסוף הדברים "וגם נצח ישראֵל לא ישקר ולא ינחם וכו' " כלומר, שהעניין חתום, וה' לא יעביר את המלכות חזרה אל שאול. ומבאר המשך חכמה' שאילולי שנאמר שהמלכות ניתנה "לרעך הטוב ממך" עדיין היה יכול שאול לבקש בכל זאת לשוב להיות מלך. אבל לאחר שניתנה המלכות למישהו אחר, אזי יש כאן נבואה לטובה כלפי המלך החדש. ונבואה שכזו אינה יכולה להתבטל.

ואכן, מה שיעקב אבינו פחד מפני עשו, כשיצא מבית לבן (פ' וישלח לו, ח), ויירא יעקב מאד ויצר לו. ויש להבין, מה היה לו ליעקב לפחד מפני עשו? והרי כשיצא מבית אביו הבטיחו הקב"ה (כח, טו) "וְהָיָה אָנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמְרְתִיךָ כְּכָל אֲשֶׁר תִּלְדָּה". ופירשו חז"ל (ברכות ד.) שיעקב חשש שמא יגרום החטא.

ולפי הדברים דלעיל מובן, יעקב לא חשש לאבדן כל המשפחה שלו. כי הרי על זה היתה הבטחה לאברהם ויצחק. אבל ההבטחה שהבטיח לו ה' שישמור עליו, היתה הבטחה לנביא עצמו על ידי ה', ועליה יש חשש שמא תשתנה, ויעקוב שחשש שמא יגרום החטא, פחד מכך.

אָמַנְם אֵלֶּד וְאֵינִי זֹקֵנִיתִי, ואילו אל אברהם שגם עליו נאמר (בפרשת לך לך) "וַיִּפֶּל אֲבְרָהָם עַל פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הֲלִבְנֵי מִצְרָה שָׁנָה יִלָּד" - לא בא בטענה (ומפרש דלא כפירש"י שביאר "ויצחק" מלשון שמחה, אלא מלשון צחוק)

והביאור, ששרה שמעה מפי אברהם (בזמן שינוי שמה מ"שרי" ל"שרה") שיוולד לה בן, ולכן צריכה היתה להאמין בזה, כי הדבר נמסר לה מפי נביא, ולא יכול להשתנות. ועל כן היתה עליה טענה למה צחקה. אבל אברהם עצמו, שקיבל את הבטחה מהקב"ה כלפי עצמו, יתכן שהדבר ישתנה, ועל כן היה יכול לצחוק.

בהפטרות פרשת זכור, קוראים על המעשה בשאול המלך שהצטווה להרוג את אגג מלך עמלק, ולא ביצע את השליחות כדרישת שמואל. ועל כן, שמואל הנביא מוכיח את שאול על חטאו, ואף מוריד אותו ממלכותו. והנה, לאחר ששמואל מוכיח את שאול, שאול מבין את חומרת הדבר, ומודה על חטאו, ומבקש מחילה. ואז חוזר שמואל ואומר שהוא נמאס מלהיות מלך, "קָרַע ה' אֶת מְלֻכּוֹת יִשְׂרָאֵל מְעֻלְךָ הַיּוֹם וַיִּתְּנֶהָ לְרַעְדָה הַטּוֹב

היה לו חשש שמא במקום שאין בו ראת שמים, הוא עלול ליהרג על דבר אשתו.

אבל יש להבין מדוע אברהם כן חשש בהגעתו לארץ פלשתים "פן יהרגוני", והרי יצחק טרם נולד, והקב"ה הבטיח לו שיהיו לו בנים משרה?

מבאר המשך חכמה' חילוק על פי דברי הרמב"ם (הל' יסודי התורה יד. ובהקדמה לפי המשניות) שכל מה שנביא הבטיח שיהיה לטובה (ולא פורענות, שעשויה להתבטל על ידי תשובה) הדבר אינו יכול להשתנות, ואם הדבר הטוב לא קרה, הרי הוא נביא שקר! אבל אם הבטחה הטובה נאמרה מהקב"ה עצמו, ולא על ידי הנביא, וכגון שהנבואה הטובה נאמרה כלפי הנביא עצמו, אזי הדבר עדיין יכול להשתנות על ידי המעשים. ועל כן, אברהם שהובטח לו ע"י הקב"ה שיהיו לו בנים, היה לו לחשוש שמא יהרגוהו, כי הנבואה נאמרה אליו ולא על ידי נביא אחר. משא"כ ביצחק, שקיבל את הבטחה על ידי נביא אחר-אברהם, כאמור.

על פי סברא זו, מבאר המשך חכמה' מדוע (בפרשת וירא) הקב"ה בא אל שרה בטענה "לָמָּה זֶה צָחַקְתָּ שֶׁרָה לְאֹמֶר הָאֵף

יצחק אבינו ממתין כעשרים שנה ללידת בניו, והוא מעתיר לנוכח אשתו, עד שה' נעתר לתפילתו, ונולדים בניו.

מהו "לנוכח"? רש"י פירש: ממול אשתו. כלומר, יצחק עומד ומתפלל בזווית זו, ורבקה עומדת ומתפללת בזווית זו. הרשב"ם (ועוד ראשונים) פירשו: בשביל אשתו. כלומר, יצחק התפלל שהילדים שאמורים היו להיוולד ממנו, יוולדו לו מהצדקת הזו, ולא יאלץ לשאת אשה אחרת במקומה. וא"כ תפילתו לא היתה בשביל שיוולדו לו הבנים, אלא שהבנים שצריכים להיוולד, יהיו בני רבקה.

ומנין היה לו ליצחק הביטחון שיוולדו לו בנים? משום שה' הבטיח לאברהם שיקים את בריתו עם זרעו, ומכאן, שבוודאי יהיו ליצחק בנים.

ולאחר שנולדו הבנים, ויצחק עבר להתגורר בארץ פלשתים, כשהגיע למקום, נאלץ לומר על רבקה 'אחותי היא'. כי חשש "פן יהרגוני". ומדוע חשש שיהרגוהו? אלא, כיון שהברכה של אברהם כבר התקיימה, ונולדו ליצחק בנים, והברכה יכולה להתקיים בהם, א"כ

מעשים נחמדים המעוררים ליראת ה'

משנת המעשה

בֵּן יִהְיֶה לִי

את הציבור על אף שהיה מותש לגמרי, והנה בין מאות אנשים שבאו להתברך הגיע גם ילד קטן בכיתה א' שקיבל מתנה מאמא שלו לבוא ולהתפלל בישיבה, שיוכל לראות מה זה תפילה, והוא עובר לפני רבנו והוא לחץ את ידו בחוס, וברכו לשנה טובה... ושתלמד טוב ויהיה לך מתיקות בלימוד התורה הק', ואז אמר לו רבנו עכשיו תברך אתה אותי, ואחרי שהסמיק מבושה ברכו משהו כבקשתו וענה אמן על ברכתו של הילד הטהור, מיד אח"כ יצא הילד החוצה, רץ אל אמו ואומר לה: אמא אני כבר כתוב בספר של צדיקים, אחתי ששרב הגדול הזה בירך אותי, כבר לא יכול להיות אחרת!!! ספרה אמו שאף לאחר זמן, כשהילד הזה רצה לעשות משהו... נמנע מכך לבסוף באומרו 'לא כדאי לי, שמא זה יפגע לי במתיקות התורה שר' יצחק ברך אותי...'

"הֲבֵן יִקְרֶה לִי... אִם יִלָּד שְׁעִשׂוּעִים... עַל כֵּן הָמוּ מַעֲי לֹ, כִּי מִדִּי דַבְּרִי בּוֹ, זְכוֹר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד..."

(מאוצרו של הרב ישראל קניגסברג שליט"א)

מביתו לכיוון הישיבה, ופגש אברך שהגיע עם ילדו לעשות חלאקה, והוא ביקש להתלוות עם רבנו לישיבה, שם יגזוז רבנו משערותיו, כיון שכבר היו רחוקים מביתו, ואולם רבנו מיד פנה בחזרה לביתו. האברך ניסה להניא את רבנו מכך, אבל רבנו התעקש לחזור בחזרה לביתו, וטעמו שבבית הוא יוכל לתת לילד גם ממתק מכובד וכן לעשות ריקוד... ולא הועילו כל הפצרות האב שח"ו להטריח את הראש ישיבה.

אחד האברכים הראה תמונה מהשנה האחרונה בפורים שרבנו שם את בנו על כתפו על אף חולשתו הרבה, והיה זה כשהגיע לרבנו כדי להתברך וכשראה את ילדו שאל מדוע הוא יבש [בלי שמחה על הפנים?]? וליבו לא יכל להכיל זאת עד שלקחו בידי הקדושות הניחו על כתפיו, והתחיל לרקוד עמו כדי שיהיה שמח... ועל דא אמרו "טוב אתה לישראל יותר מאב ואם!!!"

כאשר ישב רבנו על מקומו לאחר תפילת מעריב האחרונה בליל ר"ה, נשאר לברך

ורבים ראו איך שבנסיעות היה יושב ומדבר עם הילדים אשר סביבו בלימוד במשך כל הדרך. ראו איך שפגש פעם ילד בן עשר: ורבנו פנה אליו ואמר: בא נלמד חברותא. ענה לו הילד: אני מתבייש. אמר לו - מדוע, בא נלמד, והם למדו!... כך היה רבנו מרגיש שווה עם כולם, גם עם הילדים הקטנים. תמיד בכל הנהגתו, אף פעם לא מחזיק טיבוחא לנפשיה.

הורים בשכנות לביתו ספרו, כי ילדיהם היו יושבים ומחכים בחצר כדי לפגוש את רבנו בדרכו לישיבה הק'...

יחס מיוחד היה לו לילדים שהיו מגיעים אליו לחלאקה, השתדל לעשות מכך עסק שלם... וירד לרמה שלהם ככזו חביבות, הושיבם על כיסא גבוה וכו' ואח"כ היה מתחיל לרקוד עימם ביחד עם האב "טוב לי תורת פיך" [מנצל הזדמנות זו כדי להחזיר אהבת התורה בילד] וכשהיה כוחו במותניו, אף היה מרימם על הכתפיים. ומחזה זה השאיר תמיד רושם עז - גם אצל האבות שבאו עם בניהם!

לעת זקנותו כשקשתה עליו ההליכה, יצא

כבר דובר רבות על גדלותו בתורה של מורנו הגאון רבי יצחק ברנשטיין זצוק"ל (אשר בשבוע החולף חל יום היראצייט), ועבודת ד' המיוחדת שלו בתפילה, וכן על מידותיו הנעלות והנאצלות. יחסו של רבנו לכל אדם באשר הוא היה באופן מיוחד, במאור פנים ובלבביות, ובפרט לילדים היה מיוחד במינו כאב רחמיאמי. היה מתייחס אליהם כ"כ בחביבות עד שהרבה ילדים הרגישו שהוא פשוט חבר שלהם, ומאוד התרוממו מכך. לכן היו ילדים שבלוויה התחננו להחזיק את המיטה, כי רבי יצחק חבר טוב שלהם.

אם היה רואה ילד מתקשה בלבישת מעיל, או שרוצה לעבור את הכביש וכדו', מיד היה ניגש לעזור לו. וכאשר היה הולך עם ספר תורה, אפי' בעת חולשתו הגדולה התכופה לעברם כדי שיוכלו לנשק את הס"ת. כאשר שמע ילד בישיבה שמבקש מחבירו עט, מיד הוציא רבנו עט מכיסו ניגש אל הילד והביא לו את העט לכתוב בו, ולא שלחו לגמ"ח הנמצא בסמוך] וכו'.

ילדים שעברו על ידו היה שואל להם בנועם ובחיוך 'נו.. מה אתם לומדים',